

Застосування інформаційних (цифрових) технологій у розслідуванні кримінальних правопорушень і судово-експертній діяльності в умовах війни

Валерій Шепітько

доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік)
Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України, заслужений професор
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
почесний професор Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
професор кафедри криміналістики Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого Міністерства освіти і науки України, м. Харків, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-2151>, e-mail: shepitko.valery@gmail.com

Тези присвячено проблемам застосування інноваційних технологій у розслідуванні злочинів в умовах війни й під час проведення судових експертиз. Важливим напрямом у розвитку криміналістики та судової експертизи є використання цифрової інформації. Звернено увагу на особливості документування фактів учинення воєнних та інших міжнародних злочинів під час війни та збирання цифрових доказів. Визначено роль новітніх інформаційних технологій у запровадженні дистанційних форм досудового розслідування та судового розгляду. Аргументовано необхідність судово-експертного дослідження цифрової інформації.

Ключові слова: інноваційні технології; цифрові технології; цифрові докази; електронне кримінальне провадження; воєнні злочини; цифрова криміналістика; судова експертиза; комп'ютерно-технічна експертиза.

Application of Information (Digital) Technologies in the Investigation of Criminal Offences and Forensic Activities in War Conditions

Valery Shepitko

The theses are devoted to the problems of applying innovative technologies in the investigation of crimes in wartime and during forensic examinations. An important direction in the development of criminalistics and forensic examinations is the use of digital information. Attention is paid to the peculiarities of documenting the facts of war and other international crimes committed during war and collecting digital evidence. The role of modern information technologies in the implementation of remote forms of pre-trial investigation and trial is determined. The need for forensic examination of digital information is argued.

Keywords: innovative technologies; digital technologies; digital evidence; electronic criminal proceedings; war crimes; digital criminalistics; forensic examination; computer technical expertise.

У сучасних умовах правоохоронні органи України, які здійснюють досудове розслідування злочинів, скоєних під час

російської агресії проти України, працюють у складних умовах. Перед системою органів досудового розслідування

постають нові виклики, пов'язані із необхідністю *«якісного документування, збирання доказової бази масових кримінальних порушень міжнародного гуманітарного права, багато з яких доводиться розслідувати вперше в умовах відсутності напрацьованих спеціалізованих методик»* [1]. Виникають питання щодо необхідності застосування найсучаснішої криміналістичної техніки (систем оптичної візуалізації, 3D-сканерів, БПЛА (дронів, квадрокоптерів, мультикоптерів), мобільних ДНК-лабораторій) і впровадження штучного інтелекту в діяльність правозастосовних органів та експертних установ.

Тенденцією криміналістики є інтеграція знань, пропонування новітніх, інноваційних розробок науки, спрямованих на виконання завдань протидії злочинності. Важливим інноваційним напрямом у розвитку криміналістики та судової експертизи є використання цифрової інформації. У криміналістиці та судовій експертизі має місце тенденція до впровадження прогресивних технологій, методів і засобів, які ґрунтуються на належному співвідношенні заходів безпеки та свободи, застосуванні стандартів доказування у кримінальному провадженні, відбувається забезпечення криміналістичними знаннями різних суб'єктів кримінального провадження.

Скоєння воєнних та інших злочинів міжнародного характеру віддзеркалюється в інформаційному просторі. Значна кількість інформації про воєнні злочини зберігається в електронних джерелах, комп'ютерних системах, застосунках смартфонів, планшетів тощо. Електронні записи, електронна

пошта, файли опрацювання інформації, файли із зображеннями все частіше є важливими доказами у кримінальному провадженні [2, с. 8].

На окрему увагу заслуговують так звані цифрові докази (цифрова інформація) — інформація, створена за допомогою високих інформаційних технологій. У наукових джерелах іноземних країн широкого застосування набув термін *digital evidence* (цифрові докази), під якими розуміють будь-які збережені дані або дані, що передаються з використанням комп'ютерної чи іншої техніки [3, с. 257]. Цифрові докази потребують новітніх підходів до їх збирання, зберігання, використання та дослідження під час доказування у кримінальному провадженні. У роботі з цифровими доказами необхідно дотримувати таких принципів: наявність фахової підготовки, експертна підтримка й розумна обережність.

Прикладами використання новітніх інформаційних технологій є пропонування дистанційних форм досудового розслідування та судового розгляду, проведення процесуальних дій у дистанційному режимі, режимі відеоконференції, формування електронного кримінального провадження (справи), розроблення та впровадження різного роду єдиних реєстрів (наприклад, єдиного реєстру судових рішень, єдиного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців і громадських формувань, єдиного реєстру боржників, державного реєстру атестованих судових експертів, реєстру методик проведення судових експертиз та ін.). Певним брендом цифрової держави («держави в смартфоні») в Україні ви-

знано мобільний застосунок — веб-портал «Дія». Значним досягненням є також те, що в Україні запроваджують інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування [4]. Водночас у ч. 1 ст. 106-1 КПК України передбачено, що «інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування — це система, яка забезпечує створення, збирання, зберігання, пошук, оброблення і передачу матеріалів та інформації (відомостей) у кримінальному провадженні» [5].

Фактично можна констатувати появу окремого криміналістичного напрямку — цифрової криміналістики (*Digital Forensic, Digital Forensic Science* або *Digital Criminalistics*) [6, с. 148]. У спеціальних джерелах для позначення цього напрямку застосовують також інші терміни — «комп'ютерна криміналістика» (*Computer Forensic*) або «криміналістика в комп'ютерних системах». Цифрова криміналістика — це «окрема криміналістична теорія та вид судової експертизи, що ставить своїм завданням дослідження цифрових доказів з використанням криміналістичної техніки та наявних методик в цілях досудового розслідування та судового розгляду» [7, с. 130].

Дослідження цифрової інформації може бути здійснено в межах комп'ютерно-технічної експертизи (експертизи комп'ютерної техніки та програмних продуктів), телекомунікаційної експертизи й експертизи відео-, звукозапису. Окрім того, у комп'ютерно-технічній експертизі розрізняють такі підвиди експертиз: апаратно-комп'ютерну, програмно-комп'ютерну, ін-

формаційно-комп'ютерну та комп'ютерно-мережну [8, с. 47].

Перелік джерел посилання

1. Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 369. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitsream/1234567890/4752/1/1%20Дуфенюк%20стаття.pdf> (дата звернення: 15.09.2025).
2. Климчук М. П., Комісарчук Ю. А., Марко С. І., Стечик Б. В. Судова комп'ютерно-технічна експертиза у кримінальному провадженні: навч. посіб. Львів, 2022. 112 с.
3. Цехан Д. М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 5. С. 256—260.
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування : Закон України від 01.06.2021 р. № 1498-IX . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#Text> (дата звернення: 15.09.2025).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.09.2025).
6. Шепітько В. Ю. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : мат-ли Міжнарод. кругл. столу (Харків, 12.12.2019). Харків, 2019. С. 147—150.
7. Шепітько В. Ю., Шепітько М. В. Кримінальне право, криміналістика та судові науки : енциклопедія. Харків, 2021. 508 с.
8. Гуцалюк М. В., Гавловський В. Д., Хахановський В. Д. та ін. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях : метод. рек. / за ред. О. В. Корнейка. Вид. 2-ге, доп. Київ, 2020. 104 с.